

Akikért a gyertyák gyúlnak

URL: http://www.mult-kor.hu/cikk.php?id=716

1956. december nyolcadikán a tömegbe lőttek a salgótarjáni karhatalmisták. A Karancs aljában fekvő városban több tucat ember vesztette életét.

Negyvenhatan vesztették életüket a sortűzben

Miután az 1956-os forradalmat és szabadságharcot a szovjet csapatok vérbefolytották, a hatalom néhány hétig várt a megtorlással, hogy megszilárdíthassa pozícióit. November a lassú konszolidáció időszaka volt Nógrád és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében: a karhatalom időlegesen elismerte az újonnan alakult Munkástanácsokat, sőt néhányat vezetőik közül át is vettek a pártvezetés soraiba, hogy a tömegeket lecsillapítsák. December negyedikén Budapesten a Kádár-rendszer követői szimpátiatüntetést tartottak, amit az utcán sétálók fújolással és kődobálással zavartak meg. A karhatalmisták a járókelők közé lőttek. A Nyugati-pályaudvari vérengzés jó okot szolgáltatott a pártapparátusnak, hogy megkezdje a tisztogatásokat. Így történt ez Salgótarjánban is.

A hitelesnek tekinthető források tanúbizonysága szerint december nyolcadikán a hajnali órákban ÁVH-s és szovjet egységek letartóztatták Gál Lajos és Viczián Tamás munkástanácsi

vezetőket - az utóbbit az ismeretlen helyen bújkáló Kelemen Károly helyett "prezentálták". Ez váltotta ki azt a felháborodást a városban, ami a tragikus eseményekhez vezetett. A letartóztatások hírére üveggyári, vasgyári munkások, bányászok és a hozzájuk csatlakozók a salgótarjáni rendőrkapitányság, valamint a megyei tanács elé vonultak, és követelték a letartóztatottak szabadon bocsátását. Az első lövések valószínűleg a pufajkások felől érkeztek figyelmeztető céllal, a karhatalmisták a tömeg feje fölé lőttek.

Ezután a források és a szemtanúk szerint az egyik üveggyári munkás, a tömegben álló Ferencz István egy ártalmatlan gyakorló hanggránátot robbantott fel, erre a nyilvánvalóan feszült karhatalmisták, rendőrök, és szovjet katonák, valamint a Vörös Hadsereg jelenlévő két tankjának géppuskásai tüzelni kezdtek. A tömegben kitört a pánik, egyesek viszonozták a tüzet, de a többség futásnak eredt. Egy szemtanú szerint "vérző testekkel volt tele az utca".

Néhány nappal később a kiadott kommunista közleményben már az áll, hogy ellenforradalmi provokátorok gránáttámadást intéztek a karhatalmisták és baráti szovjet katonák ellen, és tudatosan provokálták a fegyvereseket. Az Országos Rendőrfőkapitányság helyszíni szemléjén azonban egyértelmûen megállapították, hogy a tüntetők nem lőttek az egyenruhásokra, akik viszont sortüzet adtak le a tömegre. Az ezzel kapcsolatos jegyzőkönyveket titkosították, a megállapításokat elhallgatták.

Összesen mintegy negyvenhat személyről tudunk, akik a sortűzben vesztették életüket, bár egyes források százharminc, vagy annál is több halottról beszélnek, a sebesültek száma pedig száznegyven és százötven közé tehető. A későbbi perekben Ferencz István tizenkét évi börtönbüntetést kapott, és 1963-ban közkegyelemmel szabadult. Rajta kívül még mintegy húsz embert halálra ítéltek, de az ítéletekből - Nógrád megyében - egyet sem hajtottak végre, ugyanis az elítéltek többsége ekkor már külföldre menekült.

A salgótarjáni sortűz és annak hozadéka fordulópont a kommunizmus utáni büntetőperek történetében: az úgynevezett "sortűzperben" 1997-ben a magyar legfelsőbb Bíróság ítélete kimondta, hogy a nemzetközi jog duerva megsértésével elkövetett bűncselekmények háborús bűntettek, soha nem évülnek el, elkövetőik bármikor felelősségre vonhatóak. Ennek ellenére a bizonyítékok hiánya miatt a salgótarjáni sortűz miatt indított eljárásokban összesen egyetlen elmarasztaló ítélet született: egy volt karhatalmistát felfüggesztett börtönbüntetésre ítéltek.

